

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1307963

TÜRKİYE'DE AFETLERDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MİSYON VE
VİZYON İFADELERİNE YÖNELİK SOSYOLOJİK BİR ANALİZ

Dr. Betül OK ŞEHİTOĞLU

E-posta: betul.ok55@gmail.com

ORCID 0000-0003-4585-3819

ÖZ

Afet meydana geldiğinde ve sonrasında zararın ve can kaybının en aza indirilmesinde sivil toplumun önemi oldukça fazladır. Sivil toplum ve kamu kurum/kuruluşlarının misyon ve vizyonları afetin zararlarını azaltmak ve afet öncesi, anı ve sonrası yapılması gereken adımları barındırmaktadır. Bu çalışmada öncelikle afetlerde sivil toplumun rolü ele alınmaktadır. Ardından sosyal yardımlaşma, dayanışma ve sivil toplum ilişkisi işlenmiştir. En önemli 7 STK'nın misyon ve vizyonları nitel araştırma içerisinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma sınırlı literatüre atıfla, Türkiye'de afetlerde sivil toplum ve sivil toplum örgütlerinin afetlerdeki varlığı sosyolojik olarak değerlendirilmektedir. Afetlerde sivil toplumun, sosyal yardımlaşma mekanizmalarını nasıl etkilediği, kamu kurum/kuruluşlarıyla hangi noktalarda işbirliği yapıp hangi noktalarda ayrıldığı, afet sürecinde sivil toplum örgütlerinin sosyal yardımlaşmayı sağlamadaki aktif rolü açıklanmış ve misyon, vizyon ifadeleri analiz edilerek afet öncesi, anı ve sonrasında STK'ların sosyolojik analizi yapılmıştır. Çıkan sonuca göre; STK'ların misyon bağlamında daha çok yardımlaşma ve koordinasyon kavramları öne çıkarken, vizyon bağlamında; afetlerde dirençli toplum, insana değer verme kavramlarının ön planda olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Sivil Toplum, Sosyal Yardımlaşma, Afet Sosyolojisi, Misyon, Vizyon**Jel Kodları:** L26, O18, R11, B21A SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE MISSION AND VISION STATEMENTS OF CIVIL
SOCIETY ORGANIZATIONS DURING DISASTERS IN TURKEY

ABSTRACT

Civil society plays an important role in minimizing damage and loss of life during and after a disaster. The missions and visions of civil society and public institutions/organizations include the steps to be taken before, during and after the disaster and to reduce the damages of the disaster. In this study, first of all, the role of civil society in disasters is discussed. Then, the relationship between social assistance, solidarity and civil society was discussed. The mission and visions of the 5 most important NGOs were subjected to content analysis within the qualitative research. With reference to the limited literature, the existence of civil society and non-governmental organizations in disasters in Turkey is sociologically evaluated. How civil society affects social assistance mechanisms in disasters, at what points they cooperate with public institutions/organizations and at what points, the active role of non-governmental organizations in providing social assistance in the disaster process has been explained and the mission and vision statements of NGOs before, during and after the disaster have been analyzed. analysis was made. According to the result; While the concepts of cooperation and coordination come to the fore in the context of the mission of the NGOs, in the context of the vision; It is seen that the concepts of resilient society and valuing people are at the forefront in disasters.

Keywords: Disaster, Civil Society, Social Assistance, Sociological Analysis, Mission, Vision**Jel Codes:** L26, O18, R11, B21**Geliş Tarihi/Received:** 31.05.2023**Kabul Tarihi/Accepted:** 09.10.2023**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.12.2023**Kaynak Gösterme:** Ok Şehitoğlu, B. (2023). "Türkiye'de Afetlerde Sivil Toplum Kuruluşlarının Misyon ve Vizyon İfadelerine Yönelik Sosyolojik Bir Analiz". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(11) 337-349.

GİRİŞ

Afet, insan hayatını etkileyen doğal olduğu gibi insan eliyle de gerçekleşen olaylar olarak ele alınabilir. Afet, insanlığın var olduğu günden beri gerçekleşmektedir. Günümüzde afetlerin şiddeti ve yoğunluğu giderek artmaktadır. Bu artışın sebepleri arasında nüfus yoğunluğu, küresel iklim değişikliği, çarpık kentleşme ve doğal dengenin bozulması gibi faktörler vardır. Afet olgusu, 20. yy başından itibaren küresel çapta bilinmeye başlanmıştır. Doğal ve teknolojik felaketlerin her gün daha da büyümesi, insanların doğa ile yarış halinde olması gibi etkenler afetin sosyolojik açıdan ele alınmasını mecbur kılmaktadır.

Afet, toplumların veya daha büyük alt birimlerinin (örneğin topluluklar, bölgeler) fiziksel hasara ve kayıplara maruz kaldığı ve/veya rutin işleyişlerinin kesintiye uğradığı, zaman ve mekanda gözlemlenebilen olaylardır. Afet araştırmalarının çok disiplinli yapısı gün geçtikçe daha da önemli hale gelmiştir. Ulusal ve yerel yönetimlerin algılanan politika ihtiyaçlarına duyarlı araştırma yapmak için artan baskıların ortasında sosyolojik çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır (Kreps, 1984: 312). Altını çizmek gerekir ki, sosyologlar afetleri değil, o ani olaydan önce, bazen olay sırasında ve sonrasında olanları inceler. Bu olanlar içerisinde sosyal davranışı, sosyal organizasyonları ve sosyal yapıyı inceler. Yaygın bir yıkıma ve sıkıntıya neden olan bir afetin etkisinin ardından değişen toplumsal yapıyı inceler (Fischer, 2003: 95).

Afet sosyolojisi, tetikleyici olay veya felaketten önceki ve sonraki sosyal yapı uyumunun sosyolojik veya sosyal bilimsel çalışmasıdır. Tetikleyici olaya veya afet etkenine yapılan vurgu, olaydan önce işleyen sosyal yapıya ve ayrıca bir topluluk içinde hem mağdurlara hem de müdahale edenlere yönlendirir (Fischer, 2003: 95). Afetleri sosyolojik terimlerle tanımlamaya ve yorumlamaya yönelik tarihsel girişimler önemlidir ve bu tür çabalar kaçınılmaz olarak toplumsal düzen hakkında temel soruları gündeme getirir. Fritz'in afet tanımı zaman içerisinde yenilendi. Gözden geçirilmiş tanım, afetin dört temel boyutuna işaret etmektedir: Olaylar, etkiler, sosyal birimler ve müdahaleler. Buradan hareketle de revize edilmiş bu tanımın son iki boyutu kullanılmaya başlandı ve sosyal ağlar ile afetlerle ilgili örgütsel formlar üzerine araştırmalar yapıldı (Kreps, 1984: 311). Sosyal ağların afetlere müdahale eden ve kendi terimleriyle tanımlanabilen ve yorumlanabilen kilit **sosyal birim** türleri vardır. Örneğin, firmalar, hükümet birimleri, gönüllü kuruluşlar, özel çıkar grupları, kitle iletişim araçları, ordu. (Kreps, 1984: 314-316). Tüm afet çalışmalarında özellikle sosyal birimlerin ve müdahalelerin sınıflandırılmasına yönelik bir hassasiyet önemli olmalıdır. Bu bakış açısı norm haline gelirse, kaçınılmaz sonuç, afet araştırmalarına ve sosyolojinin diğer birçok alanına katılanlar arasındaki iş birliği de artacaktır (Kreps, 1984: 317). Dolayısıyla afeti sosyolojik açıdan ve birer sosyal birim olan gönüllü kuruluşlar üzerinden ele almaya çalışan bu araştırma, Türkiye'nin önde gelen STK'larını ortaya koydukları misyon ve vizyon üzerinden ele almakta ve sosyal uyumun düzeyini bu kavramlar üzerinden tahlil etmeye çalışmaktadır. Sosyal uyumun sahip olduğu üç boyuttan biri olan sosyal ilişkiler ve daha da önemlisi bahsi geçen boyutlara ek olarak ortaya konan paylaşılan değerler (Chan vd.,2006) yukarıda da ifade edilen misyon ve vizyon ifadelerinde aranacaktır.

Afetlerde sivil toplumun afet öncesi, anı ve sonrası mücadele açısından büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Sivil toplum, genel manada gönüllülükle beraber ele alınan bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Kavram olarak geçmişten günümüze farklı anlamlarda kullanılsa da, içerik olarak gönüllülük esasına dayalı ve kendi kaynakları bünyesinde faaliyet gösteren örgütlü bir sosyal yapıdır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kavramları ise bu yapılanmanın temelini oluşturan önemli fonksiyonlardır. STK'ların misyon ve vizyon ifadeleri, üzerine odaklanılan konunun stratejik değerine doğrudan katkı yapmaktadır. Bugün ve gelecek ifadeleri olarak da tanımlanabilecek olan bu kavramların kendi içindeki uyumu STK'nın kurumsal birikimini, tüm STK'lar arasındaki tutarlılığı ise toplumsal kabulünü ve etki alanının derinliğini resmetmektedir. STK'ların misyon ve vizyonlarının içerik analizine tabi tutulması araştırmacılar için, Türkiye'deki en etkin yedi STK'nın bugünü ve geleceği ile ilgili sosyolojik analiz, okuma ve yorum yapabilmeye imkanı sunacak ve konu ile ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

1. Sosyal Yardımlaşma, Dayanışma ve Sivil Toplum İlişkisi

Sosyal yardımlaşma, dayanışma ve sivil toplum kavramları insandan ayrı düşünülemez. Yardımlaşma, dayanışma konularının ana aktörü insandır. Yardımlaşma ve dayanışma insan ve toplumlar arasında gerçekleşen sosyal faaliyetlerde görülmektedir. Sivil toplum ise bu sosyal faaliyetlerin örgütlü ve sistemli işlenmesini sağlayan yapılar bütünüdür. Bu anlamda yardımlaşma, dayanışma ve sivil toplum arasında birbirini üreten ve besleyen sıkı bir ilişki vardır.

Dayanışma, başkalarına yardım etmenin maliyetlerini (mali, sosyal, duygusal veya başka türlü) taşımaya yönelik kolektif bir taahhüdü yansıtan ortak uygulamalardır (Dawson & Jennings, 2012: 10). Durkheim, toplumda bireycilik kavramını reddeder. Bunun yerine sosyal dayanışma fikrini benimsedi. Ona göre toplum, içinde asgari bir dayanışma olmadıkça sona erecektir. Bu nedenle dayanışmanın, toplumun işlenmesi için olumlu bir işlev olduğunu iddia eder. Dahası, iki tür dayanışmayı birbirinden ayırır: organik dayanışma ve mekanik dayanışma (Khairulyadi vd.,2022: 83). Mekanik dayanışma, ortak kavramlar, çağrışımlar ve aynılık duygularıyla bir araya gelen ve çalışma alanındaki bireylerin benzerliğinden gelişen dayanışma türüdür. Mekanik dayanışmaya dışarıdan gelen baskı neden olur (Merz vd., 2007: 176). Mekanik dayanışma, ortak değerlere ve inançlara sahip bir toplumun üyelerinin sosyal bütünleşmesidir. Bu ortak değerler ve inançlar, işbirliği yapmalarını sağlamak için bireysel üyelerde içsel olarak çalışan bir "kolektif vicdan" oluşturur. Durkheim'in görüşüne göre, toplum üyelerinin işbirliği yapmasına neden olan güçler, moleküllerin bir katıda bir araya gelmesine neden olan içsel enerjilere çok benzediği için, mekanik dayanışma terimini icat ederken fizik biliminin terminolojisinden yararlanmıştır (<https://www.britannica.com/topic/mechanical-and-organic-solidarity>)

Organik dayanışma ise farklılaşma ve iş bölümünün gelişmiş olduğu modern toplumda daha çok görülmektedir. Uzmanlaşmanın da ileri süreçte görüldüğü bu tür toplumlarda, bireyler birbirlerinden farklılaşmıştır ve anlaşmak için dayanışma gerçekleşmesi gerekmektedir. Modern toplumda kişi varlığını sürdürebilmek için kurum ve kuruluşlara muhtaçtır. Onlarla organik bir ilişki içinde bulunmak zorundadır. Kolektif bilinç yerini bireysel bilinç ve çıkarlara bırakmıştır. İnsanlar ihtiyaçlar dâhilinde bir birliktelik oluştururlar ve yüz yüze iletişim kısıtlıdır (Durkheim, 2006). Dayanışmayı Durkheim'in dayanışma biçimleri çerçevesinde ele almak, küresel dünyada geleneksel ve modern toplum ayrımını yapmada daha işlevsel görülmektedir. Afetler söz konusu olduğunda yardımlaşmanın sacayaklarından en önemlisi dayanışmadır. Zira dayanışma kendi içinde topluma özgü farklılık gösterdiğinde yardımlaşma çeşitleri de farklılaşmaktadır. Bu anlamda, toplumun değişen yapısıyla birlikte uyumlu birey dayanışmaları da ortaya çıkarılmalıdır (Oosterlynck ve Van Bouchaute, 2013: 11).

Afet bağlamında bakıldığında sosyal yardımlaşma ve dayanışma; insanların can ve mal kaybını önlemek, ihtiyaçlarını karşılamak, psikososyal destek vererek uyum ve iyileşmesine katkı sağlamak gibi bir dizi sosyal ilişkiler olarak görülebilir. Sosyal yardımlar devlet kurumları, vakıflar ve dernekler aracılığı ile yapılmakta olup aynı olduğu gibi nakdi yardımları da kapsamaktadır. Sosyal yardım farklı ülkelerde farklı tanımlanmıştır. Bazı ülkelerde sosyal yardım, sosyal refahı ifade eder veya eş anlamlıdır ve finansal ihtiyaç duyan insanlara yardımcı olmak için devlet tarafından sağlanan bir kamu yararadır. Sosyal yardımın amacı, bir kişinin yoksulluğunu bu şekilde yok etmek değil, aşırı ekonomik sıkıntıyı veya yoksulluğu önlemektir. Sosyal yardımın amacı, yetersiz geliri olanları iyi yaşayabilmeleri için desteklemek, kendi kapasitelerini geliştirmelerine ve yeterli sosyal işlevsellik için kaynaklara erişmek için yeni beceriler kazanmalarına yardımcı olmaktır. Bu nedenle, sosyal sigorta, işverenlerin, işçilerin ve hükümetlerin katkılarıyla finanse edilen programları ifade eder; oysa sosyal yardım programları esas olarak hükümet gelirleri tarafından uygulanır ve desteklenir. Sosyal yardımın insanları çalışmamaya teşvik ettiği ve onları daha az verimli, tembel ve devlet kaynaklarına bağımlı hale getirdiği bazı mecralarda iddia edilir. Sosyal yardımın sosyal hizmet görüşüne göre, hiç kimse fakir, tembel ve bağımlı olmayı sevmez, ancak onları fakir ve işsiz yapan ve onları toplumda dezavantajlı bir konuma getiren kişinin çevresi ve sosyal politika başarısızlıklarıdır. Dolayısıyla, sosyal yardım toplumun ahlaki bir sorumluluğudur ve devlet buna yatırım yapmaya devam etmelidir (Nikku, 2015). Modern toplumun yapısı resmi ilişkiler, resmi yardımlaşma ilişkileri ile

örgütlü bir yapıya karşılık gelmektedir. Dernekler, bu örgütlerin en tipik örneklerinden biri olarak bilinmektedir.

Bir örgüt, iş ve işlev bölümü yoluyla ve bir yetki ve sorumluluk hiyerarşisi yoluyla, bazı ortak açık amaç veya hedeflere ulaşmak için bir dizi insanın faaliyetlerinin rasyonel koordinasyonudur. Örgüt ilişkileri belirli bir yapıya göre belirlenen, etkileşim içinde ve birbirine bağlı bireyler topluluğu ve nispeten kalıcı bir sosyal sistemdir (Chell, 1987: 157).

Örgütlenmeler genelde kâr amacı olmayan ve toplumda yardımlaşma ve dayanışmanın yaygınlaşmasını sağlamak hedefi ile kurulurlar. Dernekler ve sivil toplum kuruluşları örgütlü yapılara örnektir. Afet yönetiminde dernekler, sivil toplum kuruluşları, gönüllüler ve dini örgütler, devlet dışı bireyler, düşünce kuruluşları, sosyal hareket özneleri, üniversite tabanlı uzmanlar veya akademisyenler, savunma grupları ve diğer taban toplulukları gibi örgütlenmeler büyük önem taşırlar (Özerdem ve Jacoby, 2006: 15). Bu yapıların yönetimde şeffaflık sağlamak, hükümete yapıcı alternatif politikalar sunmak, yerel afet planlaması ve dirençlik inşasına kapsamlı ve uzlaşmacı yaklaşımlar geliştirmek ve yerel toplulukların gerçek ihtiyaçları ve önceliklerini ifade etmelerini mümkün kılmak gibi avantajlarından ve faydalarından söz edilir (Çakı, 2020: 4). Sivil toplum örgütleri; yardım kaynağı olarak akraba, komşu, arkadaşlar, ulusal ve yerel medya, sosyal medya, dini ve resmi kurum ve kuruluşlarla beraber çalışmaktadır. Sivil toplum örgütleri çeşitli sebeplerle devletin ulaşamadığı veya geciktiği durumlarda tamamlayıcı, dinamik ve hızlı hareket edebilen yapılar olarak öne çıkmaktadır.

Sivil toplum eski Yunan'da devlet düşüncesiyle ilk tohumları atılmaya başlanmış hatta devletle beraber anılan bir kavram olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde bu kavram, siyasal ve toplumsal anlamda bir takım dönüşümler yaşamıştır. Sivil toplum, toplumsal hayatta oldukça önemli rol ve fonksiyonlara sahiptir. Sivil örgütlenmenin temelinde, birlikte bir şeyler başarma duygusu, arkadaşlık, gönüllülük ve kolektiflik gibi etkenler görülmektedir. Zira sivil toplum, sinerji ve güç birliği duygusunu içermektedir. Bu anlamda sivil toplum, kolektif bilincin ve dayanışmanın örgütlenmiş halidir. Geniş anlamda sivil toplum, çok çeşitli amaçlara, yapılara, örgütlenme derecelerine, üyeliklere ve coğrafi kapsama sahip bir sivil toplum aktörleri ve varlıkları yelpazesini kapsayan "aile, pazar ve devlet dışındaki alan" olarak tanımlanır. Açıklamalar kurumlara ve ülkelere göre farklılık gösterse de, "sivil toplum ekosistemi" tipik olarak şunları içerir (WEF, 2013: 8):

- Organize bir yapıya veya faaliyete sahip olan ve genellikle kayıtlı kuruluşlar
- "Örgütlenebilen" ancak fiziksel, yasal veya finansal yapıları olması gerekmeyen sosyal medya topluluklarını içeren çevrimiçi gruplar ve faaliyetler
- Çevrimiçi veya fiziksel olabilen toplu eylem ve/veya kimlik sosyal hareketleri
- İnanç toplulukları ve inanç temelli kuruluşlar
- İşçileri temsil eden işçi sendikaları ve işçi örgütleri
- Sosyal ve çevresel sonuçlar için yenilikçi ve/veya pazar odaklı yaklaşımlar kullanan sosyal girişimciler
- Yerel düzeyde taban dernekleri ve faaliyetleri
- Üyelerinin sahip olduğu ve demokratik olarak onlar tarafından kontrol edilen kooperatifler

Sivil toplumun yapısıyla ilgili genel olarak üç yaklaşım vardır: Bunlardan ilki, sivil toplumu devletten ayrı ve vatandaşın özgür iradesiyle kurulan bir düzen olarak tanımlayan Larry Diamon'un yaklaşımıdır. İkincisi, sivil toplumu aile/birey ile devlet arasındaki mevcut boşluğu dolduran bir yapı olarak tanımlayan Ernest Gellner'in görüşüdür. Gellner'in yaklaşımına göre sivil toplum, çoğunlukla sendikalar, siyasi partiler, dini örgütler, baskı grupları ve dernekler gibi aracı kurumlardan oluşan bir sistemdir. Üçüncüsü, sol liberal kesimle aynı görüşleri paylaşan John Keane'in görüşü. Bu yaklaşıma göre sivil toplum, üyelerinin oluşturduğu devlet dışı faaliyetlerle devlet kurumları üzerinde baskı ve denetim uygulayarak kimliklerini koruyan ve dönüştüren örgütlerdir (Çulhaoğlu 2001: 32-33, Akt: Talas 2011: 390).

Sivil toplum bir yandan devletle işbirliği içerisinde olmayı, diğer yandan ise devletten bağımsız olmayı benimser. Bunu gerçekleştiren ana aktör de insandır. Afet veya acil durumlarda iki tür örgütlenmenin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki, afet veya acil durumlarda müdahale

amacıyla oluşturulan gruplardır. Tek seferlik görevler aldıklarında faaliyetleri durur ve felaket durumu sona erer. İkinci tip organizasyon yönteminde, afet ve acil durumlara sürekli müdahale etmek üzere resmi ekipler kurulur. Afet veya acil durumun niteliğine göre en ilgili kurum veya kuruluşlar burada temsil edilmektedir (Filiz, 2007: 93-934). Türkiye'de meydana gelen afetlerde etkin rol alan sivil toplum kuruluşları arasında AFAD, AKUT, Türk Kızılay, UMKE, İHH, Beşir Derneği ve Ahabap gibi kuruluşlar yer almaktadır.

Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), gruplar ve ağlar, uluslararası sivil toplum örgütlerinden ve kitlesel sosyal hareketlerden, küçük, yerel örgütlere kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu çerçevede de sivil toplum rolleri; hizmet sağlamak; lobi faaliyetleri, kampanyalar tertip etmek; izleme (örneğin, hükümetin insan hakları sözleşmelerine uyumunu); aktif vatandaşlık oluşturmak (örneğin, yerel düzeyde sivil katılımı ve yerel, bölgesel ve ulusal yönetişime katılımı motive etmek); küresel yönetim süreçlerine katılmak (örneğin, danışmanlık hizmeti vermek). Sivil toplum, dünyanın birçok yerinde olumlu sosyal değişim yaratmıştır. Örneğin, Wateraid UK 2017'de 1,3 milyondan fazla kişiye güvenli içme suyu sağlarken, El Salvador'da hükümet 2004'ten bu yana sivil toplum eyleminin ardından çevresel ve sosyal açıdan zararlı metal madenciliği uygulamalarını yasaklayan bir yasayı 2017'de çıkarmıştır (Cooper, 2018: 2).

STK'lar yerel, ulusal ve bölgesel olmak üzere üçe ayrılırlar. Türkiye'de sivil inisiyatif temsil eden hareketler çerçevesinde değerlendirilebilecek STK'lar mevcuttur. Bunları gruplandırmak mümkündür (AB Uyum Süreci ve STK'lar, 2004: 39): Ticaret birlikleri, Sendikalar, İşveren kuruluşları/profesyonel federasyonlar, Hükümet dışı kuruluşlar (NGO), Hizmet ve üretim birlikleri, Yerel idarelerin birlikleri, Politik ilgi grupları, Dinsel ilgi grupları ve diğer gruplardır. Bunlar dışında vakıflar ve dernekler de bulunmaktadır.

2. Türkiye'de Sivil Toplum ve Sivil Toplum Örgütleri

Dünyada meydana gelen afetler sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Afet sonrası, insanların gündelik hayatının sekteye uğraması, travmaya maruz kalmaları, maddi, fiziksel ve psikolojik yardıma ihtiyaçları olduğu dönemde sivil toplum kuruluşlarının aktif rol oynadığı bilinmektedir. Afetin, bütüncül bir olay olduğu ilkesinden hareketle devlet kurumları ve gönüllülük esasına dayalı, yardım etmek isteyen herkes halkaya dahil olmaktadır. Sivil toplum, yapısı itibarıyla devletten bağımsız, batılı düşünce geleneğinden doğan ve tarihsel süreçte burjuvadan destek alan bir oluşumdur (Can, 2013: 246). Türkiye'de sivil toplum için çerçeve belirlenirken, öncelikle Batı pratiğinden farklı olarak sivil toplumu, kurumsal, organize ve tüzel yapılar olarak değil, devlet dışında gelişen, devletle fert arasında; fertle ait olduğu sosyal, siyasal bütün arasında bağ kuran süreç ve mekanizmalar olarak düşünmek gerekir (Yıldırım, 2011: 93). Çaha'ya göre; Devlet STK kavramıyla sivil toplumu, siyaset biliminde ve demokratik toplumlarda sahip olduğu anlamın dışına çıkarmakta ve resmi bir alanla özdeş tutmaktadır. Bu da sivil toplumun, "devletin sivil toplumu" olması anlamına gelir (Aslan, 2010: 207). Oysaki sivil toplum bağımsızlığı, siyasetin aracı olmamayı ve gönüllülüğü temsil etmektedir. Çoğu afet durumunda görüldüğü üzere "devletin sivil toplumu" devlet tarafından yönlendirilen, yönetilen bir mekanizma halini almıştır.

Her afet kendi özelliklerini beraberinde getirir. 1999 yılında Türkiye'de meydana gelen iki büyük deprem türü kamuoyunda tartışmalara yol açmış ve bunların sosyal-politik yansımaları geçmiş depremlere göre daha uzun süreli ve çok boyutlu olmuştur (Akgüngör, 2010: 6). Bu deprem, bir yandan afetleri daha çok toplumsal sonuçları olan "doğal" bir olay olarak görme eğiliminde olan bilim adamlarının aksine, afetleri toplumsal bir olgu olarak ele alan sosyolojik araştırmaların yükselişine neden olurken, diğer yandan afetleri, devlet-sivil toplum ilişkisi ve demokrasi sorununun konusu haline getirerek yeni tartışma alanları oluşturmuştur (Özügür, 2012: 150). Sivil toplum-devlet-millet tartışmalarını bu deprem zincir gibi birbirine bağladı. Türkiye'yi bir siyasi eleştiri dalgası sardı. Medyanın hem beslediği hem de beslendiği bu dalga, depremle alakasız gibi görünen konularda kamusal alanda soru ve tartışmalara yol açmıştır. Bu süreçte, özellikle basın çalışanları ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Türkiye'deki yıkımı, Türk toplumunun (modernleşme bağlamında) evrilmesini ve toplumsal değişimi açıklamaya çalışırken; ekonomik yapı (üretim ilişkileri, arazi ve taşınmaz malın işlevi, kentleşmeye bağlı ekonomik çıkarlar); siyasal yapı (devletin görevleri, devlet-toplum ilişkisi, devlet-vatandaş ilişkisi, siyasal yandaşlar ve etkileri); Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki yerini ve Türklerin dış

dünya ile ilişkilerini analiz ettiler (Akgüngör, 2010:7). Belli argümanlarla desteklenen deprem sonrası devletin ihmali ve yokluğu sivil toplumun seferberliği üzerinden değerlendirilerek devlet-millet ikilemi yaratıldı. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremleri toplumsal olarak sarsıcı ve sorgulayıcı nitelikler taşımaktadır.

1999 depremleri sonrası gazetecilerin, medyanın analizleri ve geliştirdikleri söylemle seferberlik ilan eden halk, sivil toplum hareketini ortaya çıkarmıştır. Halk, yeni bir aktör olarak sahaya inmiştir. Bu aktör sivil toplumun kurucusudur. Sivil toplumun tanımına: Depremde yetersiz kalan kamu kurum ve kuruluşları dışında kalan, gönüllülük esasına dayalı olarak seferberlik gösteren halk aktörü dâhil olmuştur.

Afetler nedeniyle ortaya çıkan ve gündeme gelen sivil toplum yapılanmaları birer sosyal sermaye havuzudur. Sosyal sermaye, kültürel ve sosyal değer sistemlerinin repertuarını kapsayan karmaşık, çok boyutlu bir kavramdır. Sosyal sermaye, genel olarak, karşılıklı yararlar için işbirliğini ve toplu eylemleri teşvik eden bir sosyal normlar, değerler, inançlar, güvenler, yükümlülükler, ilişkiler, ağlar, üyelikler, sivil katılım, bilgi akışları ve kurumları kapsayan çok boyutlu bir fenomen olarak tanımlanır (Bhandari & Yasunobu, 2009). Sosyal sermaye, gelecekteki işbirliği için bilgi ve kültürel modeller sağlayarak iyi hükümetin ve ekonomik ilerlemenin temelini oluşturmaktadır. Düşük gelirli ülkelerde yapılan birçok çalışma, kalkınma için güçlü bir yerli taban dernekleri ağının gerekli olduğunu da göstermektedir (Jalali, 2002: 122). Sosyal sermaye kavramı güvenle de alakalıdır. İnsanlar afet durumlarında güvenecekleri kimseler ararlar. Bunu ilk elden “devlet baba” karşılarsa da daha yakından, birincil kişilerle olmak onlara kolaylık sağlar. Fukuyama’ya göre “sosyal sermaye: bir toplumda veya onun bazı bölümlerinde güven duygusunun hâkim olmasından ileri gelen yetidir” (Aslan, 2016: 185). Bu anlamıyla sivil toplum, güven duyulan yapılanmadır. Yaygın olarak kabul edildiği gibi, sivil toplum, devlet ile vatandaş arasında bir tampon sağladığından demokrasi için gerekli bir koşul olarak öne çıkmaktadır. İşlevi, çoğunluğun ihtiyaçlarını dile getirmek ve devlete vatandaşlarına karşı sorumlu kalması için baskı yapmaktır. Sivil toplum içinde yer alan dernekler, sivil toplum, devletler ve piyasalar içerisinde kamuyu ilgilendiren konuların iletişimde kilit rol oynarlar. Genellikle bireyin yaşam dünyalarıyla yakından bağlantılı olduklarından, dernekler özellikle ortaya çıkan sorunlara ve zorluklara karşı hassastır (Jalali, 2002: 129-130).

Türkiye’de STK’lar ağırlıklı olarak dernek ve vakıf olarak değerlendirilmektedir. Ancak, Türk hukuk sisteminde açıklanan başka STK türleri de vardır. Türkiye’de yasal statüye sahip beş tür STK vardır: (i) Dernekler, (ii) Vakıflar, (iii) Birlikler, (iv) Kooperatifler, (v) Meslek Kuruluşları. Türk sisteminde STK’ların tek bir yasal tanımı yoktur, bunun yerine her STK türü için farklı yasal tanımlar vardır. Bu STK’lar farklı kamu kurumlarının denetimine tabi olmakla birlikte büyüklük, sayı ve faaliyet alanları bakımından farklı olmalarına rağmen uygulamada benzer özelliklere sahiptirler (Ayhan, 2020: 112).

Ülkemizdeki afet yönetiminin yasal ve kurumsal gelişmesinin dönüm noktası 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi’dir. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi’nden sonra yasal ve kurumsal alanda yapılan en önemli değişiklik ise 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”dur. Bu kanun ile afet ve acil durumlara yönelik hizmetlerin etkin bir biçimde tüm ülke genelinde gerçekleştirilebilmesi için afetlerden önce hazırlık ve zarar azaltma, afet sırasında müdahale ve afet sonrasında iyileştirme çalışmaları yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması ve politikaların üretilmesi amaçlanmıştır (AFAD, 2013: 13).

Afetlere yönelik sosyal yardım ve hizmetlerin yapılabilmesi için anayasaya uyulması gerekmektedir. Türkiye’de afetlerle mücadele gücünü aynı çatı altında toplayan AFAD, ortak dil ve standartların belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütüyor. Bu kapsamda AFAD, 2014 yılında Resmi Gazete’de Türkiye Afet Müdahale Planını (TAMP) yayımlamıştır. Bu plan, barınma, beslenme, güvenlik, ulaşım, ulaşım ve psiko-sosyal destek gibi afetler için ilk andan itibaren hazır bir müdahale ağı oluşturmaktadır. kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve gerçek kişiler dahil olmak üzere afetin Plana göre ana çözüm odakları oluşturulmuştur.

3. Misyon, Vizyon ve Sivil Toplum

Vizyon beyanları ve misyon beyanları, bir organizasyonun temel etik değerlerine dayanır ve ona yön verdiği için başarısı için gereklidir. Vizyon ifadeleri, organizasyonun sonunda rekabet ortamında nerede olmak istediğini belirleyen uzun vadeli hedefleri yönlendirir. Misyon ifadeleri daha somuttur ve bir kuruluşun rekabet avantajına özgüdür; faaliyetlere öncelik vermek için kullanılırlar. Misyon ve vizyon kavramları bağlantılı ve simbiyotiktir, ancak farklı yapılar atıfta bulunurlar. Bu farkı kavramsallaştırmanın bir başka yolu da, bir vizyon ifadesinin bir kuruluşun nereye gittiğini belirtmesi ve bir misyon ifadesinin bir kuruluşa oraya nasıl gidileceğine dair yön vermesidir. Kuruluşların hem bir vizyon beyanı hem de bir misyon beyanı oluşturması ve her ikisini de karar alma sürecine dahil etmesi en iyi uygulamadır. Kurumsal veya yönetim felsefesi, liderlik ve organizasyon kültürünü oluşturan birçok yapı ile birlikte vizyon, misyon ve değerlerden oluşur (Bowen, 2018).

Tablo 1'de ülkemizdeki çözüm odağı olan belli başlı STK'ların misyon ve vizyon ifadeleri sunulmuştur. Ülkemizde gerçekleşen her türlü afetlerde en etkin rol oynayan STK'lar ele alındığında belli başlı STK'lar kendisini göstermektedir. Çalışmada, gerek bireysel organizasyon gerekse işbirliği anlamında birbiriyle iletişim ve yardımlaşma içerisinde olan; AFAD, Türk Kızılay, AKUT, UMKE, İHH, BEŞİR ve AHBAP üzerinden yöntemsel bir izlek geliştirilerek Türkiye'deki en etkin STK'ların misyon ve vizyonları keşfedici yöntemle içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizine tabi tutulan STK'lar vizyon ve misyonlarına göre seçilmiş, kuruluşlar devletten ayrı yahut devlet kuruluşu olarak kategorize edilmemiştir. İçerik analizi, daha önceden yayınlanmış eserlerin (veya tanımlamaların) belirli ölçütler çerçevesinde sistematik bir şekilde incelendiği bilimsel bir yöntemdir. İçerik analizleri genel olarak meta-analiz, meta-sentez ve betimsel içerik analizi olmak üzere üç başlık altında ifade edilebilir. Betimsel içerik analizi, diğer içerik analiz türlerinden farklı olarak derinlemesine, yorumlayıcı ve istatistiksel bir bakış açısıyla değil de *genel bir görüntü* sunmaktadır (Şimşek & Yaşar, 2019: 294). Bu çalışmada da afet ile ilişkili ve en çok faaliyet içerisinde olan STK'ların bugün ve yarına dair kendilerini nasıl konumladıkları ile ilgili genel bir görüntü elde edilmeye çaba gösterilmiştir. Bu kapsamda seçilen STK'ların misyon ve vizyon ifadeleri "Ne İçin?" ve "Ne Yapıyoruz/Yapacağız?" soruları üzerinden irdelenmiştir.

STK'ların misyon ve vizyonlarının içerik analizine tabi tutulması araştırmacılar için, Türkiye'deki en etkin yedi STK'nın bugünü ve geleceği ile ilgili sosyolojik analiz, okuma ve yorum yapabilmek imkanı sunmaktadır. STK'lara dair misyon ve vizyon içeriklerine kendi sitelerinden ulaşılmıştır. Afet doğası gereği geçmiş, bugün ve yarınla ilgili bir toplumsal olay olarak misyon ile vizyon üzerinden okunduğunda afetin gerçekliği bilimsel olarak daha anlaşılır hale gelmektedir.

Tablo 1: Bazı Önemli STK'ların Misyon ve Vizyon İfadeleri

	MİSYON		VİZYON	
	<i>Ne İçin?</i>	<i>Ne Yapıyoruz?</i>	<i>Ne İçin?</i>	<i>Ne Yapacağız?</i>
AFAD	Afet ve Acil Durumlarda Sürecin Yönetimi	Koordinasyon	Afet	Dirençli Toplum Oluşturma
		Yürütme		
		Politika Üretimi		
TÜRK KIZILAY	İhtiyaçların Giderilmesi	Yardım	İnsani Yardım	Model Olma
	Kan İhtiyacı	Yardımlaşma Bilinci Geliştirmek		Destek
		Koordinasyon		
AKUT	Afet ve Kazalarda Yardım	Temel İlk Yardım		Canlıya Değer Vermek
		Nakil		
		Afet ve Kaza Bilinci Oluşturmak		
UMKE	Acil Sağlık Hizmeti	Yürütme	Afet	Dirençli Toplum Oluşturma
	Afete Müdahale	Koordinasyon		Model Olma
		Sağlık Hizmeti Sunmak		
İHH	Adalet	İnsani Yardım	Toplumsal Dayanıklılık	Destek
	İyilik	Değerlerin Yaşatılması	Yardımlaşma	İşbirliği

	Temel Hak Ve Hürriyetlerinin İhlal Edilmemesi		Yoksulluğun Giderilmesi	Ortak Bilinç
			Sosyal Adalet	
BEŞİR	İnsani İhtiyacın Karşlanması	Paylaşım	Doğal Afet Yardımı	Destek
	Sosyal Adalet	Hayırseverlik Faaliyetleri	Eğitim İmkânı Yoksunluğu	Kişisel Beceri Kazandırmak
	Kardeşlik		Sağlık İmkânı Yoksunluğu	Fırsat Eşitliği Sağlamak
			Engelliler	
AHBAP	İhtiyaçların Giderilmesi	Yardım	Yerel Değerleri Global Bilgi İle Entegre Etmek	İşbirliği Modelleri Kurmak
		Yardımlaşma Bilinci Geliştirmek		Projeler Gerçekleştirmek

Yukarıdaki tabloya göre Türkiye’de yer alan STK’lar, afet öncesinde, anında ve sonrasında zararın ve can kayıplarının en aza indirilmesi için oldukça etkili biçimde çalışmaktadırlar. Misyon bağlamında “insani ihtiyacın karşılanması için yardım gerçekleştirmek, yürütme ve koordine faaliyetlerini yürütmek, toplumu bilinçlendirmek” kavramları öne çıkarken; vizyon bağlamında; her tür imkansızlığı ve eşitsizliği gidermek için destek sağlamak, işbirlikleri oluşturmak, dirençli toplum oluşturmak kavramları ön plandadır.

Misyon ve vizyona sahip STK’lar afetin seyrini değiştirmekte, kamu kurum/kuruluşlarıyla ortaklaşa gerçekleştirdikleri faaliyetlerde birbirleriyle iletişim halinde süreci yönetmektedirler. Afetlerde sosyal yardımlaşma ve dayanışma mekanizmaları olarak STK’lar, devletten ayrı düşünülmeden, koordineli biçimde birliktelik geliştirerek insani yardımları gelecekte üst düzeye taşıma amacı gütmektedirler. Küresel dünyada, doğal ve doğal olmayan afetlerle karşılaşma olasılığı artmaktadır. Bu sebeple var olan tüm STK’lar ve kamu kurum/kuruluşları insanlar arası iletişim ve yardımlaşmayı sağladıkları gibi kurumlar ve örgütlenmeler arası yardımlaşma ve işbirliğini sağlamalıdır.

Yardımlaşma ve dayanışma kavramı özellikle afetlerde daha gözle görünür bir biçime bürünür. Birey ve toplum afet öncesi, anı ve sonrasında aldığı aksiyonlarla kendi yapısını belli eder. Yardımlaşma ve dayanışma kavramı sosyolojik analizlerin vazgeçilmez başat kavramlarından. Yardımlaşmanın, bireysel olduğu kadar toplumsal bir karşılığı da vardır. Çünkü bu eylem karşılıklı (en az iki) eyleyeni ve ilişkiler bütünü kapsar. Misyon ve vizyon ifadeleri içerisinde de bu kavram afet sosyolojisine eklenmiştir. Fischer (2003) afet sosyolojisini tetikleyici olay veya felaketten önceki ve sonraki sosyal yapı uyumunu sosyolojik veya sosyal bilimsel çalışması olarak tanımlamakta ve “bireylerin afetlere müdahale ederken, bunu grup bilincinden kaynaklanan sosyal yapı bağlamında yaptıklarını ve katılımcı sayısı küçük, orta ya da büyük olsun, grupların, kolektif bilinçten beslenen bir sosyal yapı sergilediklerini” (s.92) vurgulamaktadır. Bu bakış açısından hareketle afete müdahale eden her birey için sergileyeceği sosyal yapıyı ve uyumunu bütünleştirmek önemlidir ve burada da STK’lara rol düşmektedir.

STK’ların sahip olduğu misyon ve vizyon ifadeleri, etik ve değerden ayrı düşünülemez. İnsana yardım etmenin temelinde, kişinin varlığına saygı duymak ve toplumsal, bireysel değerlerin devamını sağlamak vardır. Bu sebeple analizde yer alan değerlerin yaşatılması kavramı, özellikle afet sonrası “kaybolmaya” karşı bir savunma, koruma ve toplumsal devamlılığı sağlamaya atıfla önemlidir. Afet, bilindiği üzere normal yaşantının dışına çıkılması, elde olanın kaybı veya hasarı olarak değerlendirilir. Psikolojik, sosyolojik, sosyo ekonomik anlamda afetle karşılaşan topluluklar ve bireyler kırılabilir yahut dezavantajlı duruma düşerler. Bu sebeple afete karşı dirençli olmak, sağlam ve avantajlı olmaktır. Dirençli toplumlar, olumsuz durumların etkilerinden hızlı bir şekilde kurtulurken, daha az dirençli toplumların toparlanması uzun sürer. Belki de bu az dirençli toplum eski haline hiç dönemez (Maguire ve Cartwright, 2008). Dirençli toplum ve dayanıklılık oluşturmak, yoksullukla mücadele etmek için vizyon ve misyonları belirli, aktif ve güçlü STK’lar, kurum kuruluşlar gereklidir. Bu ve diğer kavramlar afet sosyolojisi ile

yakından ilişkilidir. Türkiye'deki afetlerde STK'ların misyon ve vizyonları ele alındığında bu kavramlar sosyolojik analize yardımcı olmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bütün sivil toplum kuruluşları koordineli olarak çalıştığında afet daha az hasarla ve kayıpla atlatılabilir bir gerçeklik halini almaktadır. AFAD, Türk Kızılay vb. gibi köklü kuruluşların yapılarının güçlenmesi ve her afette eksikliklerini gidermesi ülkemizin ve dünyanın yararına. Türkiye'de 2002 yılında meydana gelen Malatya-Elazığ depreminde ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde gördüğümüz üzere STK'lar, sosyal yardımlaşma dayanışma ağlarını ören en yegâne örgütlenmelerdir. Sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak, devletin afetlerde karar vericiliği ve afetzedenin ihtiyaçlarını karşılaması, gerekli kuruluşlar ve STK'lar ile birlikte daha ulaşılabilir ve kolay olmaktadır. Dünyada milyonlarca afet meydana gelmiştir. Her afet kendine has özellikler taşısa da insanın ihtiyaç duyduğu şeyler pek değişmemektedir. Bu kuruluşlar, ihtiyaç temelli bir çalışma prensibi oluşturdukları için amaçlarına ulaşmaktadırlar. Türkiye, deprem kuşağında yer alan bir ülke olarak defalarca deprem sonrası yapılması gerekenleri tecrübe etmiştir. Ülkenin herhangi bir yerinde meydana gelen afet, koordineli şekilde örgütlenmeler oluşturularak en kısa sürede onarılmaya çalışılmıştır. Afetin maddi zararı gözle görülen kısımdır fakat bir de psiko-sosyal gerçeklikler vardır.

Afetler travmalara sebebiyet verebilir. Afettede travmayı, afet sonrasına taşıyabilir. Travma sonrası stres bozukluğu olarak adlandırılan durumda, kişi gerek devlet kanalıyla gerekse de sivil toplum örgütleri vasıtasıyla hizmete erişmektedir. Sosyolojinin alanına giren kısım daha çok, dayanışma biçimleriyle alakalıdır. Günümüzde teknolojinin gelişimi, modern dünyanın imkânları değerlendirildiğinde dayanışma hızı artmıştır. Bireysel olarak düşünmek konuyu ana izleğinden uzaklaştıracağı için, küresel anlamda var olan dayanışmadan bahsetmek gerekir. Haiti'deki depremle, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli deprem aslında olay ve sonuçları bakımından aynıdır. Her iki olayı yaşayan halk da travmatize olmuştur ve afetzededir. Küresel afetlerde yalnızca aktörler, buna bağlı olarak da bazen imkânlar değişmektedir. Türkiye'de STK'ların süreç içerisindeki gelişiminden bahsederken esasen bu tabloya kolay gelinmediği, görülmektedir. Bu durum STK'ların gelişmesinde çok önemli yere sahip olan 1999 Marmara depremlerini milat kılmaktadır (Kayasü, 2007: 71).

Daha çok depremlerde söz konusu olan afet-sivil toplum örgütleri arasındaki ilişkiler gün geçtikçe daha koordineli şekil almaktadır. Korporatist örgütler olarak bilinen sendikalar ekonomik etkinlik dallarında, teknik örgütler olarak bilinenler meslek bilgisiyle, bilimsel örgütler içerisinde yer alan üniversitenin sosyal insancıl örgütleri, çevre örgütleri, hak örgütleri, din temelli ve toplum temelli örgütler, toplumsal hareket temelli örgütler hep beraber işbirliği içerisinde çalışmaktadırlar. Fakat her ne kadar alan olarak sınıflandırılmalarına tabii tutulsalar da sivil toplum ve sosyal yardımlaşma birbirinden ayrılmayan, devletin destekçisi kurumlardır. Afetler sebebiyle oluşturulan bu birliktelik güven, koordinasyon ve uzmanlıkla yakından ilgilidir. Araştırmamızda bulguladığımız üzere afetle ilgili STK'larımız vizyon ifadelerinde işbirliğini öne çıkarmaktadır. Bununla beraber toplum direncini artırıcı faaliyetlere de odaklanacaklarını ifade etmektedirler. Buna ek olarak yukarıda zikredilen kolektif bilinci ve bunun üzerinden sosyal yapının uyumu için farkındalığı artırmak da bu STK'ların misyonu olmalı ve vizyon ifadeleri bunun gelecekte oluşturacağı çıktı üzerine odaklanmalıdır.

Bu kapsamda afet durumlarında gerçekleştirecekleri yardımlaşma etkinlikleri ve etkin koordinasyon ile insana değer vermeye odaklanan ve afetlerde dirençli bir toplum inşa etmek isteyen örgütlerin geliştirecekleri stratejilerin de bu bütüncül bakışla uyumlu olması gerekir. Buradan hareketle gelecek araştırmalarda yukarıda adı geçen kuruluşların stratejik planlarının bütüncül olarak incelenmesi ve yukarıda ifade edilen misyon-vizyon ilişkisi ile bağlantısı ortaya konulabilir. Ayrıca dünyanın önde gelen afet durumlarında öne çıkan STK'ların da misyon ve vizyon ifadeleri sosyolojik olarak içerik analizine tabi tutulup, stratejik planları ile birlikte incelenmesi ele alınabilecek bir diğer araştırma konusudur.

KAYNAKÇA

- AB Uyum Süreci ve STK'lar. (2004). *Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu XIV*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay.
- AFAD (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara.
- AFAD (2019). *Afet Yönetimi Kapsamında 2019 Yılına Bakış ve Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara.
- Akgüngör, Ç. (2010). Toplum bilim Perspektifinden Afeti Düşünmek. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 1 (1): 3-22.
- Aslan, S. (2010). "Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (33): 188-212.
- Aslan, S. (2016). "Türkiye'de Sosyal Sermaye Bileşenlerinden Güven Hakkında Bir Değerlendirme". *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 17 (2): 181-204.
- Ayhan, E. (2020). *Civil Society Organizations (CSOs) in Turkey: History, Theories and Issues*. Iksad Publications, Ankara.
- Bhandari, H., & Yasunobu, K. (2009). What is social capital? A comprehensive review of the concept. *Asian Journal of Social Science*, 37(3), 480-510.
- Bowen, S.A. (2018). "Mission and vision", *The international encyclopedia of strategic communication*, Robert L. Heath and Winni Johansen (Editors-in-Chief), Jesper Falkheimer, Kirk Hallahan, Juliana J. C. Raupp, and Benita Steyn (Associate Editors).1-9. DOI: 10.1002/9781119010722.iesc0111
- Can, İ. (2013). "Türkiye'deki İslami Eğilimli Sivil Toplum Kuruluşlarının Orta Doğu'ya Bakışı: İnsani Yardım Vakfı (İHH) Örneği". *I. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi*. 245-261.
- Chan, J., To, H. P., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators research*, 75, 273-302.
- Chell, E. (1987). *The psychology of behaviour in organizations*. Springer. London.
- Cooper, R. (2018). "What is Civil Society, its role and value in 2018?" https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c6c2e74e5274a72bc45240e/488_What_is_Civil_Society.pdf
- Çakı, F. (2020). "Afet Yönetiminde Sivil Toplum ve Güven Algıları". *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 6 (12): 1-45.
- Dawson, A., & Jennings, B. (2012). The place of solidarity in public health ethics. *Public Health Reviews*, 34, 1-15.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. Çev. Ö. Ozankaya. İstanbul: Cem Yay.
- Filiz, E. (2007). *Türk Kamu Yönetiminde Kriz Yönetimi*. Bursa: Alfa Aktüel.
- Fischer, H. W. (2003). The sociology of disaster: definitions, research questions, & measurements continuation of the discussion in a post-September 11 environment. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, 21(1), 91-107.
- Jalali, R. (2002). "Civil Society and the State: Turkey After The Earthquake". *Disasters*. 26 (2): 120-139.
- Kayasü, S. (2007). "Afet Yönetiminin Kurumsallaşmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü". *Afet Risk Yönetimi Risk Azaltma ve Yerel Yönetimler*. (Ed. Erkan, N. E.; vd). 65-74.
- Khairulyadi, K., Ikramatoun, S., & Nisa, K. (2022). Durkheim's Social Solidarity and the Division of labour: An Overview. *Jurnal Sosiologi Agama Indonesia (JSAI)*, 3(2), 82-95.

- Kreps, G. A. (1984). Sociological inquiry and disaster research. *Annual review of sociology*, 10(1), 309-330.
- Maguire, B., & Cartwright, S. (2008). Assessing a community's capacity to manage change: A resilience approach to social assessment. Canberra: Bureau of Rural Sciences. http://www.tba.co.nz/tba-eq/Resilience_approach.pdf, Erişim Tarihi: 5.10.2023.
- Merz, E. M., Schuengel, C., & Schulze, H. J. (2007). Intergenerational solidarity: An attachment perspective. *Journal of Aging Studies*, 21(2), 175-186.
- Nikku, B. (2015). "Social Assistance", *The SAGE Encyclopedia of World Poverty*, SAGE Publications, Inc., DOI: 10.4135/9781483345727.n736
- Oosterlynck, S. ve Van Bouchaute, B. (2013). *Social Solidarities: the Search for Solidarity in Sociology*. Oases Research Center.
- Özderem, A., & Jacoby, T. (2006). *Disaster management and civil society: Earthquake relief in Japan, Turkey and India (Vol. 1)*. London: IB Tauris.
- Özüğurlu, A. (2012). "Afetler ve Kentleşmenin Neoliberal Dönüşümü". *Mülkiye Dergisi*. 36: 149-158.
- Şimşek, N., & Yaşar, A. (2019). GeoGebra ile ilgili lisansüstü tezlerin tematik ve yöntemsel eğilimleri: Bir içerik analizi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 10(2), 290-313.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 387-401.
- World Economic Forum (2013). *The Future Role of Civil Society*. World Economic Forum in collaboration with KPMG International. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf
- Yıldırım, Y. (2011). "Türk Sosyolojisinde Yöntem ve Nesne Alanı Sorunu Olarak Sivil Toplum". *Muhafazakar Düşünce Dergisi*. 8 (29-30): 77-100.
- <https://www.britannica.com/topic/mechanical-and-organic-solidarity>, Erişim Tarihi: 15.01.2023

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****A SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE MISSION AND VISION STATEMENTS OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS DURING DISASTERS IN TURKEY**

Introduction and Research Purpose: Disasters are events observable in time and space in which societies or larger subunits (e.g. communities, regions) are exposed to physical damage and losses and/or their routine functioning is interrupted. Disaster sociology is the sociological or social scientific study of social structure adaptation before and after the triggering event or disaster (Fischer, 2003: 95). Social networks have key types of social units that respond to disasters and can be defined and interpreted in their own terms (Kreps, 1984: 314-316). One of these social units is Non-Governmental Organizations (NGOs). This research examines disaster from a sociological perspective and through voluntary organizations, which are social units. It evaluates Turkey's leading NGOs based on the mission and vision they put forward and tries to analyze the level of social harmony through these concepts.

Literature Review: Disaster can be considered as natural or man-made events that affect human life. Sociologists study not disasters, but what happens before, sometimes during, and after the sudden event. Among these, it examines social behavior, social organizations and social structure. It examines the changing social structure following the impact of a disaster that causes widespread destruction and distress (Fischer, 2003: 95). Fritz's definition of disaster has been renewed over time. The revised definition addresses four basic dimensions of disaster: events, impacts, social units, and responses. Based on this, the last two dimensions of this revised definition began to be used and research was conducted on social networks and organizational forms related to disasters (Kreps, 1984: 311). It is known that civil society is of great importance in disaster response before, during and after the disaster. Civil society stands out as a phenomenon that is generally considered together with volunteering. Although it has been used in different meanings from past to present as a concept, it is an organized social structure based on volunteering in content and operating within its own resources. The concepts of social assistance and solidarity are important functions that form the basis of this structuring. The mission and vision statements of NGOs directly contribute to the strategic value of the focused topic. The harmony of these concepts, which can also be defined as expressions of today and the future, depicts the institutional knowledge of the NGO, and the consistency among all NGOs depicts its social acceptance and depth of influence.

Methodology and Findings: In the study, AFAD, Turkish Red Crescent, AKUT, UMKE, İHH, BEŞİR and AHBAP NGOs related to disasters in Turkey were subjected to content analysis with an exploratory method based on their missions and visions by developing a methodological path. The NGOs subjected to content analysis were selected according to their vision and mission, and the organizations were not categorized as separate from the state or as a state organization. In this study, an effort has been made to obtain a general image of how the NGOs that are most active and related to the disaster position themselves for today and tomorrow. In this context, the mission and vision statements of the selected NGOs are "For What?" and "What Are We Doing/Will We Do?" According to the analysis, in the context of the Mission, the concepts of "providing aid to meet humanitarian needs, carrying out execution and coordination activities, raising public awareness" stand out; in the context of vision; The concepts of providing support, creating collaborations, and creating a resilient society to eliminate all kinds of impossibilities and inequalities are at the forefront.

Conclusions and Recommendation: The relations between disaster-non-governmental organizations, which are mostly the case in earthquakes, are becoming more coordinated day by day. Trade unions, known as corporatist organizations, are in the branches of economic activity, those known as technical organizations are in the fields of professional knowledge, universities in scientific organizations, social-humanitarian organizations, etc. They all work together in cooperation. However, although they are classified as fields, civil society and social assistance are inseparable institutions that support the state. This unity created due to disasters is closely related to trust, coordination and expertise. As we found in our research, our disaster-related NGOs emphasize cooperation in their vision statements. They also state that they will focus on activities that increase community resilience. In addition, it should be the mission of these NGOs to raise the collective consciousness mentioned above and awareness for the harmony of the social structure, and their vision statements should focus on the output this will create in the future.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Betül Ok Şehitoğlu			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	Türkiye'de Afetlerde Sivil Toplum Kuruluşlarının Misyon ve Vizyon İfadelerine Yönelik Sosyolojik Bir Analiz			
Tarih <i>Date</i>	31.05.2023			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
Sıra No	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Betül Ok Şehitoğlu	%100	Çıkar Çatışması Yoktur	-